

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״נ

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״נ מרים שיינדל בת יבלחט״א אפרים שמעון סינאוויץ

(א) [נעל ס': לקמן סה.
עה: (ג) [סס] (א) דף
ע: וצ' חוס' שם ד"ה
ע: כאן, (ד) לעל כו';
(ה) ע"ע חוס' שם ד"ה
יאמר (א) דף סו. סדר"ה
דאחד, (ז) לעל סב';
(ח) דף סו. טו. (ט) דף סה
ע"ב.

הנהרות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שם וכו'
ומחוד דשא ומשמע
כ"כ ס"ל והבטל היצונה
לפניה: רש"י:
(ב) ד"ה אליצא וכו' דלען
(ג) אומרין אין מנעלין:
(ד) תוב' ד"ה שם וכו'
אלו ר' עקיבא אבד
בשילהי פירקין דבעי
לבוטלוי וכו' שם:
(ה) בא"ד ולא מחוקק
אלו כו' עקיבא וא"ח:
(ו) ד"ה כמאן וכו' לני
פנימיה ל"י אליעזר
אלו ר' עקיבא אבד
וכי' לעל ס"ל דאחא
ע"ג נשגח. וכו' וקשה
לו פ"י דמחוספס וכו'
מפנימיה על שפיטוי'
ול"י לא לעל מני פ"י
על ס"ל דאחא ע"ג
נשגח דל"י ה"ל לתן
נקולא מ"ס דאחא דהמי
והא חדא סכנתא ע"ל
אליעזר ע"גמל דאחא
פישט דמני' [ע"כ נראה
דמה שפיטוי' לעל וכו'
לני להיא' דלעל וכו'
[אליעזר דעלו ע"ג
הקיפוס מחילה נשגח
דלען מנעלין דהס' ג"כ
אינו אלל חדא וע"ע
שקטו החוס' לקמן
דבעי ע"ג א"ח ועל זה
מ"ס ש"י דהא' אי' ע"ג
מיגד ועירובי מאתמול
מנו ע"ג ר"ל דש"י
ג"כ ה"ל דאחא ע"ג
נשגח וכו' דאחא ע"ג
מיגד ועירובי מאתמול
פ"י א' ה"ל כ"ה ע"ג
מאתמול מה ש"ל ע"ל
דמאתמול לא הוה מחילה
כלל וע"ע זה כתבו החוס'
דלעל וכו' ד"ה ח' וכו'
דאחא וכו' דלען ע"ג
לעל ר"ל ה"ל ע"ג לשפיר
מאתמול אכמי מערפין
קיימא ע"ל דלען ה"ל וכו'
ע"ג: ה"ו יחולן לע"כ
ה"ל הכא נמי משום [דלע'
ה"ל ע"ג מאתמול
ה"ל יחולן להשפיר ע"ג
מ"ס מיגד ועירובי מאתמול
קיימא ע"ג: (ז) בא"ד
לא יתכן לומר כי תיבועי לך
אליצא דמאן דלמאן א"ן
שוכרין דהיינו ע"ג שמואל
כ"ל ותיבועי דקאמר אי'
אומר מנעלין נמחק:

ליקובי רש"י

דשא. ללל [תיבתו דרב
בפנימיה ר' רב
ששה. משמעות סדורות
כ"כ דלמאן עירובין
פ"י חסדא [מתחנן]
[מתחנן] שפוטתה
ממתינתא דלען שם
[וכחיה ז'].

הנהרות וציינים

(א) [גיר' הערך מרתת]
[גליון], כ"ה בע"ר רת
(ג) וע"ש כ"ה בע"ר רת:
מחזר לחצו מאי תתם
מחזר וכו', וכו' [הנהרות רב "חנן" בר אמי כ"ה בכת"י ונשתבש בדפוסים המאוחרים, דק"ס]:
(ה) בדפ"י נוסף כאן דבניצא ביבול, וכו' בחוס' [וע"ה הג' הב"ח לעיל] ובגנ"י מניה דע"ל דלא מושיב' ביבול:
וע"ן דמ"ס משירי: [1] צ"ל מנעלין [מהרש"ל בדפ"רי]: [2] צ"ל לפי טעם האחרון [מהרש"ל בדפ"רי]: [3] רש"י מ"י [וראה הג' הב"ח] וע"ה רש"י [גליון]:

הדר פרק ששי עירובין

שכח אחד מן החיצונה ולא עירב. זהו מודי שמואל למנעלי בני חילונה לגבי פנימיה אותו רשות שבה לכן לתוכן ע"י הרגל עירובין משום דאמרה לה לתקוני שחפמך ולא לעומי והכי מפרש לה בצוק פירקין^(א) והאי דבעיא ציטול אליצא דרבי עקיבא אמרה רבא למילתיה דלא לרצנן צללו ציטול נמי אמרה לה פנימיה הכי ועקרה לה לעירוב משום דמעומי לה אצל ר"ע אמר דבעיא למנעלי צשליה פירקין וכו' שם כן פנימיה ליכא למימר הכי לציטול לגבי פנימיה ומיחוד דשא ומשמע (ה) דלא מני למימר לתקוני שחפמך ולא לעומי^(ב) שהרי מחילת העיוות ע"י כן פנימיה נא: כמאן כו' אליעזר. רבא קא מהדר ליה לרב הונא כמאן קאמרת למילתך כ"כ דלמא ר' אמי לר' כו' צשליה עושין פסקין^(ג) אוקומנה פתח: ממתנייתא דרב ששה. שהיו משמיות סדורות לו וירא רב חסדא שלא יקשה לו ממשנה על משנה ולאמר לו לתרין: מפלפוליה. חרף וסגנן היה ציומר ועמוק בשאלותיו: והקיפוס. סתמו רה"ר כמאן ומכאן ועשאר לפני כ' העמים כעין חלש העמים פתוחות לה: כו'. שיצטול זה רשמו לו והיא מותר להוליא מציתו לכאן דהא ק"ל צפירקא טניינא (דף כו.) כל מחילה העשית נשגח בין בשוגג בין במוד סתמא מחילה וכו"ש הכא דנכרים עבדו: א"יבא דמאן דאמר אין ביטול רשות מחצר דהצד. אוקומנה טעמא משום דאין אוקרין (ג) ואין מנעלין ואע"ג דלי צעו לערובי הוו מערבי אלמא תרמי צעינן אוקרין ומערפין: א"ח תיבועי לך ד"כ דהכא לא הא ולא הא דלא הוו אוקרין זה על זה אמתמול ולא תורת עירובי הימה לכאן: כי תיבועי לך א"יבא דמאן דאמר יש ביבול. וכו' דאין אוקרין מני מי אוקרין תתם הוא דלי צעו לערובי הוו מערבי ואע"ג דתרמי ליכא חדא מיהא איכא אצל הכא דלפילוי חדא ליכא לא או דלמא מדאחא לא קפיד אהא נמי לא קפיד: אין מבטלין. דהא נמי לא עשין: פת נכרי בשבת. הא נמי צעא מנייה שני ישראלים ונכרי הדריס בחצר ולא שכרו ולא עירב ומת נכרי נשגח מהו לצטול זה לזה: א"יבא דמ"ד. לעיל צפירקין (דף סה:) היכא דלמי נכרי נשגח

שכח אחד מן החיצונה ולא עירב ודאי פנימיה מותרת דאחרא דשא ומשתמשא החיצונה אסורה אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא וכו' שכח אחד מן הפנימיה ולא עירב אמאי שתייהן אסורות ליבטול האי בר פנימיה לבני פנימיה ותיתי חיצונה ותשתרי בהדיהו כמאן כרבי אליעזר דאמר אינו צריך לבטול רשות לכל אחד ואחד. כי קאמינא לרבנן דאמרי צריך לבטול לכל אחד ואחד: רב חסדא ורב ששה כי פגעו בהדי הדדי רב חסדא מרתען שיפוטתיה ממתנייתא דרב ששה ורב ששה מרתען^(א) כוליה גופיה מפלפוליה דרב חסדא בעא מיניה רב חסדא מרב ששה שני בתים כעשי צדי רשות הרבים ובאו נכרים והקיפוס מחיצה בשבת מהו אליבא דמאן דאמר^(ב) אין ביטול רשות מחצר לחצר לא תיבועי לך השתא^(ג) דאי בעו לערובי מאתמול מצו מערבי אמרת אין ביטול רשות מחצר לחצר הכא דאי בעו לערובי מאתמול לא מצו מערבי לא כל שכן כי תיבועי לך אליבא דמאן דאמר^(ד) יש ביטול רשות מחצר לחצר^(ה) התם דאי בעו לערובי מאתמול מצו מערבי בטולי נמי מצוי מבטל אבל הכא דלא מצו מערבי מאתמול בטולי נמי לא מצוי מבטל או דילמא לא שגא אמר ליה אין מבטלין מת נכרי בשבת מהו אליבא דמאן דאמר שוכרין לא תיבועי לך השתא תרמי עבדינן חדא מיבעיא אלא כי תיבועי לך אליבא דמ"ד אין שוכרין תרמי הוא דלא עבדינן הא חדא עבדינן או דלמא לא שגא אמר ליה: אני אומר מבטלין והמנונא אמר אין מבטלין: אמר רב יהודה אמר שמואל: נכרי שיש לו פתח ארבעה על ארבעה פתוח לבקעה אפילו מכנים ומוציא גבולים וקרונות כל היום כולו דרך מבוי אין אוסר על בני מבוי מ"ש בפיתוחא דמיוחד ליה בההוא ניהא ליה איבעיא להו פתוח לקרפא מהו^(א) א"ר נחמן בר אבוי משמיה דאורפנא

שכירות הימנו ואח"כ מנעלין לא תיבועי לך. השתא תרמי עבדינן. שכירות וציטול חדא מיבעיא: אני אומר מבטלין. ולא דמיא ליהא דלעיל דהכא אי צעו מיגד וערובי מאתמול מנו עבדי: והמנונא אמר אין מבטלין. כיון דלי צעו ערובי מאתמול לא מנו עבדי צלל שכירות אין ציטול אלל צמקוס עירוב: בההוא ניהא ליה. משום דאיכא חירא עפי ממצי: דאורפנא. ששמע מרע ורע מרע: אפילו

הכא צלחא נשגח ומת נשגח איירי וכן משמע הלשון דקאמר כי תיבועי לך אליצא דמאן דלמאן א"ן שוכרין תרמי הוא דלא עבדינן וצאתה נכרי נשגח נחלקו ועל זה מייבש ליה כשמת אי עבדין חדא אי לא וא"ח כי לא מת נמי סגני צלחא נשגח לחדיה דהוה יחיד צמקוס נכרי ו"ל כדפי' לעיל^(א) דלא משתרי ציטול לחודיה כשמתרעה הנכרי לשמור כיון דלס לא היה מתרעה לא היה מותר משום דלס כן נעלמת תורת עירוב אי נמי רב חסדא כו' מאיר ספירא ליה דלסקר יחיד צמקוס נכרי ומיהו לפי טעם זה אחרון^(ב) לא יתכן לומר (ה) אליצא דמאן דלמאן א"ן שוכרין דקאמר (אוי אומר מנעלין^(ג)) היינו שמואל דמנה נפשו לשמואל אלל היינו ר' אמי דלמא לעיל^(ד) לא נשכור: אני אומר מבטלין. חף על גב דבשני בתים אין מנעלין תתם ליכא לא אוקרין ולא מערפין שהיא רה"ר מצעוד יוס אצל הכא אוקרין איכא וגם מערפין עד שיבא הנכרי אי"ג גבי שני בתים לא היה לו כח מצעוד יוס לעשות אותו ציטול שטושה עכשיו אצל הכא מצעוד יוס היה בו כח לצטול ושרלל

סו.

שכח אחד פבני חיצונה ולא עירב עמון. זהו מודה שמואל למנעלי בני חילונה לגבי פנימיה אותו רשות שם לכן צמקוס על ידי הרגל עירובין משום דאמרה לתקוני שחפמך ולא לעומי והכי מפרש צשליה פירקין והאי דבעיא ציטול אליצא דרבי עקיבא אמרה רבא למילתיה דלי לרצנן צללו ציטול נמי אמרה לה פנימיה הכי ועקרה לה לעירוב משום דמעומי לה אצל ר' עקיבא (א) דבעי למנעלי צשליה פירקין וכו' שם אחד מן הפנימיה ליכא למימר הכי לציטול לגבי פנימיה ומיחוד דשא ומשמע דלא מני למימר לתקוני שחפמך ולא לעומי דבעיא ציטול שהי תחילת [העיוות] ע"י כן פנימיה הוא צל לז' לשון הקוגני' וכו"ח ורצא מנה לז' לשון שמואל מוקי לה כ"כ דבעי ציטול ללמא כרצנן דשרו לקמן צלל ציטול ו"ל משום דשמעיה ליה לשמואל דלמא אוקרין ומערפין ומנעלין^(ב) כי חלירות וז' לפניו מו ולא מחוקק אלל (ג) צכסי וא"ח וכו' שכה אחד מצני פנימיה ולא עירב ומנעלי לגבי פנימיה אמאי חמיא חילונה ואסרה לעייבו משום עירוב המרגילה לתוכה הא אמר לעיל צפירק מני שהוליא וכו' (דף מח:) דלא אמרו דירין להחמיר ו"ל דה"ל דלעיל ליכא שום פשיעוהא אצל הכא הפנימיה פשעה ועושה אח עממה^(ד):

כמאן כו' אליעזר וכו'. לעיל משמעתינן אוקרין עירובין וצ"ל מן החילונה ולא עירב לא מני למיפך הכי לדימא דמני מנעל כן חילונה לגבי החילונה ותיתי פנימיה ומשתרי בהדיהו דהכא ליכא דירי חילונה פנימיה אלל ע"י עירוב המרגילה לא תשיב ציטול רשות מחצר לחצר כיון דמחיליין משמרו בני חילונה ע"י משמטל כן פנימיה לגבי פנימיה (ה) לראשי דלמא אין נרין לצטול רשות לכל אחד וא' אצל לעיל דפנימיה אוקרת חילונה ע"י דריקת הרגל שלה ע"ג דא"ר דלעיל לכל אחד ואחד חשיב ליה ציטול רשות מחצר לחצר: אני אומר מבטלין. פ"י קנוגטרס דלא דמיא להיא' דלעיל היכא דאחא נכרי נשגח (ו) דהכא אי צעו מיגד וערובי מאתמול מנו עבדי צעו המנונא אמר אין מנעלין כיון דלי צעו לערובי מאתמול לא מנו מערבי צלל שכירות ודוקא נשגח חסדא שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן דלמא מאתמול נשגח שוכרין ומנעלין ודוקא צלחא נשגח קאמר שמואל דאין מנעלין ונראה לפרש שכירות וצ"ל פשיטא לן היכא דלמא נכרי מאתמול דמנעלין ואוקרין ומערפין קרין ציה דלמא רעו וחי דלמא נכרי מאתמול לוגר מאתמול ו"ל דסויגא דלעיל כרב ששה דלמא הכא דמנעלין ומיהו אכמי קשה דמשמע הכא דפשיטא לן אפי' לרב ששה דתרמי לא עבדין ודוקא מת הוא דמנעלין אצל לא מת דבעי תרמי שכירות וציטול לא עבדין ולעיל פשיטא לן

נחום שהיה בזמן של רבי .

ר' נחמיה חתניה רבי נשיאה אמר אנא תניתיה לר' אמר ר' אסי דעברו במנעלים במים .

רבנא נחמיה ורבנא עוקבא בני ברתיה רב שרם וחסידים וצדיקים ראשי גולה , אמר רב אשי בעי מנא ^{אומר החכם} רבנא נחמיה ריש גלותא .

רבנא נחמיה אחיה דריש גלותא רבין ואב"י יתבי קמיה .

רב נחמן סתם הוא רב נחמן בר יעקב והוא חבר לרב הונא ולרב יהודה . ואין צריך עוד לבעל התוס' ס"פ כל הגש כי צדקו רברו מדברי רש"י וקנו שאמר שם כי הוא רב נחמן בר יצחק ואין דבריו נראין , כי כל התלמוד מלא כי הוא רב נחמן בר יעקב . ונכרתו את בריתי יעקב ; אמר ר' אמי משמיה רב נחמן חתניה רבי נשיאה מולול בשמעתא דר' יוחנן פ' העזר והרוטב , רב ענן קרא לרב נחמן תקלאה איש שדה ר"ל שאינו בקי בדינין לפני מר עוקבא , והוא אמר לרב ששת בר פלוגתיה כי הוא ר"ל דינא ראש גלותא אמר רב נחמן אמר שמואל כי היה רבו שמואל . וכן היה רבו רבה בר אבוח . ובפ"א דיבמות אמר רבה בר אבוח לרבנן עיינו ברב נחמן אי בשרו מעלה הבל אתן לו בתי כי לרב נחמן היו לו יתרות זקן ולא הוקן מלא אלא מקומות בוקן . יתיב רב נחמן ועולא אמר רב נחמן כגון אנא דן ביחיד ואפילו לא נשל רשות . ובפ' הגזול קמא א"ל רב נחמן לרב הונא . וקרא לו רב נחמן לר' הונא חברין (נשין נב"ב) . והוא אמר עלי ראנא ושבור מלכא ר"ל שמואל אחי ברינא , ובפ' מי שמתו א"ר נחמן כי הוינא בי רבה בר אבוח בעינא מיניה , ובפ' כל כתבי שהיה רב נחמן זהיר בציצית . רש"י גורס בסוף מציצא רבא עם רב נחמן ולא רבא באל"ף בעבור כי רב נחמן מת קודם שמת רבה בר נחמני שתי שנים ואין זה דוחק כי גם רבה היה בימי רב נחמן ורמי בר חמא . ורב עוקבא אחיו שהם חבירים לרבא באו לפני רב נחמן ורב ששת על ענין מתנת אסם וכשמת רב נחמן היה שם רבה בר נחמני . יתיב רב נחמן ועולא ואבימי בר פפי ורב חייא בר אבימי פרק עושין פסים . רב נחמן סתם כמו סברת ר"ל בסוף פרק כל הגש , רבא ורב נחמן בר יצחק הוו יתבי חליף רב נחמן בר יעקב כי יתיב בגודרקא ודהבא (נ"א רבא) ופרים עליה סרבליא רברתי ר"ל מצבע תכלת , רבא אויל לגביה רב נחמן לא אויל לגביה , רב נחמן אמר אינשי דבי ריש גלותא מינהו רבא צריך להו אנא לא צריכנא להו פירש"י רב נחמן חתני רבי נשיאה היה כראמר

בפרק העזר והרוטב ולא היה צריך לרב נחמן בר יעקב , כד הוא רב נחמן אויל לגביה גליא לדריעה ר"ל רנב"י גילה זרועו ונשב בו הרוח , וא"ל רב נחמן בר יעקב לרב נחמן בר יצחק ערי סוראי פ"י כמו הני סוראי דרייקי קראי שהיה מסורא שהיא מתא מחסייא . נראה מרש"י כי רב נחמן סתם הוא רב נחמן בר יצחק והוא חתניה רבי נשיאה . והתוספות והגאונים פירשו בהפך והדין עמהם , וכן בפרק השולח ששאל רב נחמן בר יצחק לרבה בר שאלתא וא"ל כי אמר ר' זירא אמר רב נחמן אין הלכה ולא אמר לו משמך , וא"ל רב נחמן סתם ויותר מראה ראיות יש לי בזה אלא שאין להאריך . אבל נראה מכאן כי לפעמים קרא ריש גלותא נשיא וכן ראוי שראש גלות שבבבל הוא עיקר נשיא כמו שאמר רבי מה אני בקרבן נשיא ואמר לו כי הוא ראש גולה שבבבל . וכן לפעמים קורא ג"כ התלמוד לנשיא שבא"י ראש גולה כי בעונותינו כבר היו בגולה , רב נחמן דין יחדי כמו ר' חייא ואפילו בלא רשות . ובפ' שבועת הדיינין אמר רב ששת גמרינן הלכתא ספרא וסיפרי ותוספתא וכולא תלמודא . וזה רב נחמן סתם שנשבו בנותיו שהיו בנהרדשא . ומעשה רב עילש על בנות ר' נחמן וכו' ואשה בכל אלה לא מצאתי שהיו מכשפות ועוד רעות אחרות ולא היו רוצות שיפדום וברוך דין האמת שמגלה לבריות בני אדם כדאיהא בנשין פ' השולח (מה"א) , ואשתו ילתא בת הנשיא שדברה על עולא ממהדורי מילי ושברה ת' חביות על אשר לא נתנו לה כוס של ברכ' כדאית בגרנו' ונתו שמה רונג בקרושין (נא"ב) ודארי עבריה , והוא ר"ל רב נחמן א"ל לשמיעה אייתי לי מיא דאחים קפילא ארמאה , ור' אמי איקפיד אע"פ שהוא מותר דאדם חשוב שאני , ופרש"י שהרואה אותו שהוא מיקל עומד ומיקל יותר בסוף פרק במה שומנין . ורב נחמן היה אב"ד והוא ובית דינו הקנו שבועת היסת . ובעל הערוך פירש לשון כבודת שהכבירו עליו וי"מ שנתקנא בצצת רב נחמן ובית דינו הרגום כי יסיתך אימלייניך . והר"ן פירש לשון מסית שהסיתתו לישיבע וכן בפרק עשרה יוחסין . רב נחמן בנהרדשא והיה רב הונא בימיו או ורב מתנה ודלך רב יהודה לפניו לרין על האיש שדבריו עליו שהוא עבר . ורב יהודה היה בפום בריהא ראש גולה לאפוקי סברת בעל דורות עולם שאמר שרב יהודה היה בנהרדשא מקום רב ושמואל , ואין זה נראה בתלמוד אלא רב נחמן נשאר במקום שמואל ורב יהודה בפום בריהא וצדקו התוספות שאין מזכיר פעם אחת ביובל לרב

ובזמן רב חסדא ואחר רבא מלך ר' שנים ומת .
 וכן היה בזמן רב יוסף כמעשה רבא אדא בר אבהו
 ובעבורו מת רב אדא כדאיתא בבתרא . א"ל רבא
 לרב נחמן בר יצחק ויתבי אהורי הרבא ורבא
 יתיב קמיה דרב נחמן וזה קרא לעצמו באותו
 הענין שהארס מכבד מקומו כמו שראינו בסני
 וכו' . יקרא לעצמו מנה בן פירס ולרב נחמן בר
 רב חסדא מנה בן מנה , וזה תימיה שיקרא לאביו
 נ' ולעצמו ק' כדאיתא פרק סדר תעניות בתרא ,
 אבל כפי גרסת רש"י רב נחמן בר רב חסדא אמר
 לרב נחמן בר רב יצחק שיבא הוא לישיב אצלו וקרא
 לעצמו מנה בן מנה ולרב נחמן בר יצחק מנה בן
 פרס ויפה פירש .

רב נחמן בר כהן : כי אחא רב דימי אמר
 שדרש מלך במשפט וכו' רב נחמן בר כהן .

רב נחמן בר מניומי אמר לאביו ואיכא דאמר
 בר מניומי אמר לאביו .

רב נחמן ספרטא א"ל לרב אשי .

אמר רב נחמן בר פפא אמר רב חסדא .

אמר רב נחמן בר רבא .

רב נחמן בר רבא נ"א בר רבה אמר רבא בר
 נחמן בר רבא אמר רב חסדא .

רב נחמן בר שמואל בר נחמן והוא בן ר' שמואל
 בר נחמני .

נחמני הוא אביו נשם אביו של רב רבה בר
 נחמני שהוא זקנו של אביו , וכבר דברנו באביו מה
 שצריך לזה ושהוא כהן ורבו כהן , ובפ' השולח
 שנאמר לו חמור ונתן סימן שהיה בשני לבן ושלחו
 לו אי לא נחמני אהה וכו' פרש"י מכירין אנו בך
 שלא השקר שאתה אסיד .

נחמני אביו של רבה בר נחמני זקנו של אביו .

נחמני הוא אביו של ר' שמואל בר נחמני ,
 ולפעמים במדרש ובירושלמי קורא לו נחמן רבי
 שמואל בר נחמן והכל אחד וכן נינו נקרא כן .

נילי ; אמר נילי אמר רב הונא .

נייתי , בסוף פ' כל כתבי פרש"י על שם מקומו
 וישראל היה בזמן רבי , והערך פי' כי הוא מן ניות
 ברמיה כשמואל .

אמר רב נחומי בר אבא אמר שמואל אמר רב
 יוסף מאי רבצי רב נחמן לא שמיע ליה הא דרב
 נחומי בר אבא (כ"א אדא) אמר שמואל .

רב נחומי אביו של רב מניומי [ר"ק רבא בר
 מניומי] שהיה בזמן אמימר ויהיה זה בזמן רב
 הונא ורב נחמן .

נחמן בר יעקב בשם אביו בעבור כי הוא רב נחמן
 סהם , אבל לרב נחמן בר יצחק בכל מקו' מזכירו בשם
 אביו . א"ר נחמן אבא מן סכרי דיני דמר שמואל
 והוינא נבר שית שנין וכו' . רב יתיב עם ר' זימא
 בר אבא ור' אסי ורבה בר נתן בפ"ג דעירובין .
 והלכתא כרב נחמן בדיני וכרב ששת באיסורי ,
 והשעם כמו שאומר לקמן בר' נתן אב"ר ור'
 יהושע בר חנניה אב"ד משום ר' נתן דינא גחית
 לעומקא דינא כי הבקאות בדינין לריין בכל יום
 מחכים כמו שאומר ברבי . וכן בשמואל ורב הונא
 ור' אבא דינא דא" ונדחית לעומקא דינא כדאיתא
 בשנועות ור' יוסי בר חנינא בפרק שור שנגח וכו' .

ובפ"ק רתעניות רב נחמן ור' יצחק יתבי בסעודהא
 ואמר לר' יצחק שינכרהו , וא"ל במה אנרכך אם
 בכבוד אם בגרולה אם בחכמה אם בעושר אם
 בבנים הרי הכל יש לך אלא יהי רצון שיהיו צאצאי
 מערך כמותך , ומשל האילן מלא כל טוב על המעין
 וכו' . רב נחמן איקלע לסורא עאלו לגביה רב חסדא
 ורבה בר רב הונא .

רב נחמן בר אבירמי .

רב נחמן בר אושפתי אמר רב פפא בפ"ג
 רתעניות . והערך בערך בר פי' א"ל רב נחמן בר
 אושפתי שהוא שם אמו של רב פפא , וא"כ
 לפי דעתו רב נחמן קרא לרב פפא בר אושפתי .

רב נחמן בר ברוך והוא רב נחמיה בר ברוך
 אמר רב אשי בר אבין אמר רב יהודה .

רב נחמן בר גוריא איקלע לנהודשא והיה אח
 לרב חסא בר גוריא תלמיד רב .

אמר רב נחמן בר הושעיא אמר ר' יוחנן .

רב נחמן בר ודא ואמרי לה רב נחמן בר רבה .

רב נחמן בר זכריה אמר לאביו הוא רב נחומי .

נחמן בר חנין בכ"מ [בב"ד ?] .

רב נחמן בר רב חסדא רמא כרנא ארבנן א"ל
 רב נחמן בר יצחק עבר מר אדאורייתא וכו' בפ"ק
 דבתרא והוא כהן כי אביו רב חסדא כהן והוא שלח
 לרב נחמן בר יעקב , א"ל רבא לר"נ בר חסדא .

רב נחמן בר יצחק האריך ימים והיה עשיר שכן
 אמר שלא היה צריך לנשיא (ס"פ כל הגש) והיה בזמן
 ר' אמיר ור' אסי שאס' עליו מקלע' לילא הוה מקמייהו
 בפ' כל כתבי בשבת ובסוף סופיה שהיה ירא חשא
 כמו רבי הקדוש . ובפ' בני העיר שהיה מחסדי
 גבל . ובסוף שבת אמר כלדאי לאמו שיהיה כפי
 מזלו גב והועיל ההשתדלות והמצות ושלש על
 המערכת . והיה בזמן רב נחמן בר יעקב אב"ד

קודם להכלה להתפרנס מקופה של צדקה אלמא לענין בזיון

שאני:

תוס' ד"ה מ"ך שמח"ל וכו' אע"ג דלא הי' מ"ך גמור וכו'. כוונתם מהא דקאמר שם בסוטה שנתחייבו כל"י משום שחנפו לו. ולכאורה אין מזה ראייה אלא שלא למנותו לכתחילה. וצ"ל דהתו' לשיטתייהו שכתבו שם דמדאורייתא היה אסור למנותו דלענין מ"ך בעינן שיהיה אביו מישראל מדאורייתא מדשנה עליו הכתוב מקרב אחיך והוא ממילא בכלל לאו דלא תוכל לתת עליו איש נכרי וכיון דקי"ל כרבא דאמר בריש תמורה דכל מלתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביר לא מהני א"כ אין לו דין מ"ך. ויש קצת ראייה לדבר מריש ב"ב דף ד' גבי הורדוס אמר ליה האי לאו מ"ך הוא אמר ליה ולהוי עשיר בעלמא משמע שהסכים בבא בן בוטא שאין לו דין מ"ך. ונראה דאביי נמי מודה בזה דאף דס"ל אי עבי' מהני מ"מ לענין אימתו עליו מודה כיון דעשה דשום תשים עליו שיהיה אימתו עליו לא כתיב אלא גבי אחיך. מיהו תירוצם דחוק דנהי שנהגו בו כבוד מ"מ לא שייך בזה דין מ"ך שמח' על כבודו אין כבודו מחול דזה דוק' במלך גמור. ולפירש"י שם דמדאורייתא לא בעינן אביו מישראל אתי שפיר טפי. וק"ל:

תוס' ד"ה מבפלין וכו' וי"ל דהתם לאו משום ביטול תורה וכו'. הקשה מהר"ם שיף דאכתי הוי ל"י למימר משום ביטול תורה משום דכיון דמת מצוה קונה מקומו לא הי' מצוה בביטולו. ונראה דלא קשה מידי דהא דמת מצוה קונה מקומו היינו דוקא לקברו במקום מציאתו אבל במקום אחר אין לו רשות לקברו אלא או להחזירו למקום מציאתו או לבית הקברות א"כ אי משום ביטול תורה לא שייך לומר על כל פסיעה ופסיעה דמשמע דכל שעת הליכתו היה מחויב לחזור למקום מציאתו דהרי כשהיה קרוב לבית הקברות יותר מלמקום מציאתו אז היה מתבטל יותר אם יחזירו למקום מציאתו וכבר היה צריך להוליכו לבית הקברות אלא ודאי משום דמת מצוה קונה מקומו ואף בפסיע' אחרונה חייב שהיה לו להחזירו יותר למקום מציאתו ואורבא מוכח משם דאף דהיה צריך להתבטל יותר מ"מ כבוד המת עדיף שקונה מקומו. ודוחק לומר שהיה הבית הקברות לאחריו ממש דאפי' בפסיעה אחרונה היה מתבטל מלמודו יותר מאלו החזירו למקום מציאתו שהוא דרך הליכתו לרבו. וק"ל: ומה שכתבו בשם הר"י מקורביל משמע דס"ל דשימוש ת"ח עדיף ממת מצוה והוא פלאי דהא מוכיח בספ"ק דמגילה דגדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש דכל זמן שהיה ברוך בן גרי' קיים לא הניחו אותו עזרא. ומכבוד אב ואם מיעקב ששימש את עבר. וצ"ל לדבריו דגדול ת"ת היינו שימוש ואי ס"ד דדוחה אפי' מת מצוה א"כ לא היה צריך לראיות אלו דאין לך מצוה שנדחי' מת מצוה מפניו וכיון שדוחה מ"מ כ"ש שאר מצות ותו דקי"ל בע"ז דף י"ג בהולך ללמוד תורה דמותר לטמא בטומאה דרבנן ולא בטומאה דאורייתא והרי מ"מ דוחה אפי' כהן גדול ונזיר וצ"ע. ונראה דאף הר"י מקורביל מודה דמת מצוה עדיף

לפמ"ש התו' בסוט' דף מ"א דהא דלא משני הכא דמצוה שאני. משום דהכל' עצמה חייבת יותר בכבודו שהרי אמרה תורה שום תשים עליך מ"ך שתהא אימתו עליך ולא אימתך עליו. וזה לא שייך גבי מת דנעשה חפשי מן המצות אבל מלשון התו' הכא משמע דדוקא לחלוק כבוד לתורה שרי למחול וק"ל. ונראה עוד ד"ל דכבוד תורה עדיף טפי מכבוד כלה כגון במת ת"ח אע"ג דכבר עסוקין במצות כלה ופטורין מהלוי' המת. מ"מ כבוד תור' עדיף ומעבירין הכל' מלפניו כדאית' ברפ"ק דמגילה דכבוד תורה עדיף מפילו מעבודה. ואפילו במלך יש לומר דעדיף כבוד ת"ח כשמת. ולא דמי להא דאמרינן בסוטה שם דמלך יושב וקורא אע"ג דהרי כבוד תורה דכבוד ת"ח עדיף מכבוד תורה עצמה כדאיתא במכות כמה טפשי אינשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי ת"ח. וראי' מהא דאמרינן במכות דף ט"ו בדוד לאחר שמת עירא היאירי הי' לומד על גבי קרקע. ואע"ג דכשת"ח חי אין למלך לכבודו בפרהסיא כדאיתא לקמן סוף פ' הנושא והיינו כמ"ש תוס' בסוטה ולא אימתך עליו. אבל כשמת לא שייך זה כנ"ל:

שם פרשת דרכים הוא. משמע דבכה"ג רשאי למחול על כבודו אבל אם רוצה יכול לילך בתחלה על דרך שהכלה כבר הולכת עלי' אע"פ שהוא יכול לילך על דרך אחר. וכן בכלה כה"ג יכולה לילך בתחלה על דרך שמוליכין בו את המת אע"פ שהיא יכולה לילך דרך אחר והמת ע"כ נדחה מן הדרך. ואין לתמוה דהא קי"ל בכל עשה שדוחה לא תעשה דהיכא דאפשר לקיים שניהם אינו דוחה. מ"מ הכא לא מיקרי דחיה. תדע דהא אמרינן לקמן דף מ' גבי אונס דלא דחי משום דאי אמרה לא בעינא מי איתא לעשה כלל. א"כ ה"ג אמאי דחי להעביר את המת לפני הכלה הא אי איהי אמרה לא בעינא מי איתא לעשה כלל. דנראה פשוט דכלה יכולה למחול על כבודה דלא מצינו דאין כבודו מחול אלא במלך אבל גבי נשיא ורבו מהני מחילה. ואמרינן נמי לקמן דף מ"ח האומר אל יספדוני שומעין לו ואפילו נימא דכלה שאני משום פגם משפחה כדאית' לקמן דף מ"א גבי בושת ופגם. מ"מ קשה ממלך עצמו דאמרינן בסוטה שם דמלך יכול למחול על כבודו משום כבוד התורה ולא אמרינן דכיון דמצי מחיל צריך למחול אלא ע"כ דאין זה דחיה כלל כיון דכבודו עדיף. א"כ יש לומר דהוא הדין בפרשת דרכים אינו מחויב לסלק מן הדרך וצ"ע:

רש"י ד"ה מעבירין וכו' כשכל"ה יוצאה מבית אבי.

נראה דכוונתו דהא דנקט כלה ולא נקט מלפני החתן דבשלמא לעיל גבי מרקדין דרך הוא לרקד לפני הכלה ולשבחה כדי לחבבה על בעלה. לכך פירש דהדרך הוא כן שמוליכין את הכלה מבית אביה וזהו עיקר הכנסת כלה. אבל אין לומר דדוקא כבוד כלה קודם ולא כבוד חתן ולדמות להא דאמרינן בפ' מציאת האשה דנשואי יתומה מקופה של צדקה קודם לנשואי יתום משום שבושתה מרובה. דאין ראי' מזה לענין כבוד דהא כתב הרמב"ם והביאו הריטב"א שהמ'

הלכות חנוכה סימן תרפד תרפה

אחד בשל חנוכה. יואם טעה החזן (יג) וקרא רביעי בשל ראש-חודש, אם לא הוציאו ספר שני (יד) אין צריך (ב) [נ] לקרות יותר, אבל אם הוציאו ספר שני, (טו) משום פגמו צריך (ג) (טז) לקרות חמישי בשל חנוכה: הגה *ואם טעה והתחיל לקרות בשל חנוכה (יז) צריך (ד) [ז] להפסיק לקרות בשל ראש-חודש (אבודרהם הלכות ברכות). (יח) *ואם צריך לברך על קריאת ראש-חודש, עיין לעיל סימן קמ:

כ רוקח והכליבו בשם רש"י

תרפה סדר ארבע פרשיות, ובו ז' סעיפים:

א [*] (א) *ראש-חודש אדר הסמוך לניסן שחל להיות בשבת, (ב) קורין פרשת (ב) שקלים ישיהא

א משנה ובריתא מגילה כ"ט ב כשמאל ונציא כותיה

באר היטב

(ג) לקרות יותר. דאין משגיחין בחנוכה: (ג) לקרות חמישי. ויאמר קדיש אחריו, ואם אמר קדיש אחר הרביעי לא יאמרנו אחר החמישי, תשובת מהרי"ל סימן ריב, ועי' סימן רפב ס"ו וסס"י קמד, ואפילו נזכרו בקריאת הרביעי אל יקרא הוא בחנוכה: ^{המחבר} מדלגין כמ"ש סימן קמד, ב"י, ש"ל, מ"א: (ד) להפסיק. והט"ז כתב דהאי פסקא דרמ"א לאו דסמכא הוא ואינו צריך להפסיק אלא קורא כהן בשל חנוכה ואח"כ נפתלי כ"ץ ז"ל, ע"ש. ועיין בגינת-וורדים חא"ח כלל א סימן לו: דסמכא הוא ואינו צריך להפסיק אלא קורא כהן בשל חנוכה ואח"כ לחזור ולהוציא ס"ת ולקרות הפרשה, גינת-וורדים חא"ח כלל א סימן לו,

שערי תשובה

אפרים שער ח ותמצא הכל מבואר היטב: [נ] לקרות. עבה"ט. ועיין כתוספות דמגילה דף כט ובשאלת-שלום אות לו ומ"ש בזה כספרי בית-אפרים סימן יח להגאון מהר"י ז"ל בעמ"ח ש"ש: [ז] להפסיק. עיין בה"ט. ועיין ביד-אפרים מ"ש בזה על הט"ז, ובספרי שו"ת בית-אפרים סימן יח כתבתי באריכות יותר בזה, ע"ש:

[*] ר"ח אדר הסמוך כו'. ועיין כל דני סדר קריאה ארבע פרשיות וטעות

יקרא לאחרים בשל ר"ח, וכתב שכן הסכים הרב הגאון מהר"ר (ב) שקלים. ואם שכחו הצבור ב"ח אדר לקרות פרשת שקלים צריכים

משנה ברורה

רביעית ההיץ, לוי עד 'ונסכה', ישראל עד 'ונסכו', והרביעי קורא בחנוכה [פמ"ג]: (יג) וקרא רביעי בשל ראש-חודש. והוא הדין אם טעה ונזדמן בשבת-חנוכה: (יד) אין צריך לקרות יותר. דאין משגיחין בחנוכה, דראש-חודש עיקר; ואפילו (יז) אם נזכרו בתחלת קריאת הרביעי, אין לומר שרביעי עצמו יקרא בספר-תורה זו בשל חנוכה קודם שיחתום בפרשת ראש-חודש, דהוי ליה מדלג ואין מדלגין בתורה בשני ענינין, כדלעיל בסימן קמד, אלא מאחר שהרביעי התחיל לקרות בשל ראש-חודש, יחתום ויברך, ויבוא חמישי אחריו ויקרא בספר-תורה השניה, אם הוציא, בשל חנוכה: (טו) משום פגמו. דמוטב לבטל הא דאמרין דבראש-חודש אין מוסיפין על ארבעה, מלפגום הספר-תורה [ב"י]: (טז) לקרות חמישי וכו'. ויאמר קדיש (יג) אחריו. ואם אמר קדיש אחר הרביעי, לא יאמרנו אחר התמישי: (יז) צריך להפסיק. עיין בט"ז שכתב דהאי פסקא לאו דסמכא הוא ואין צריך להפסיק, אלא קורא כהן בשל חנוכה ואח"כ יקרא לאחרים בשל ראש-חודש. ועיין בביאור הלכה שביורנו כל הפרטים שיש בזה: (יח) ואם צריך לברך וכו'. עיין בביאור הלכה:

ביאור הלכה

* ואם טעה והתחיל וכו' צריך להפסיק וכו'. עיין במשנה ברורה במה שכתבנו בשם הט"ז דחולק על זה ופוסק דמכיון שהתחיל לקרות בשל חנוכה צריך לגמור הכהן בשל חנוכה. והנה באליה רבה מצד דאם לא קרא עדיין ג' פסוקים בשל חנוכה יפסיק באמצע ויקרא בשל ראש-חודש [דאם קרא ג' פסוקים, מודה לדעת הט"ז דיברך הכהן ברכה אחרונה ויקרא לאחרים בשל ראש-חודש ואין צריך לחזור ולקרות של חנוכה], וכן מצד קצת בספר מור וקציעה, מכל מקום הרבה אחרונים [הבגדי-ישע והשולחן-שלמה ובספר פני-יצחק ס"ט והדה"ח והח"א], ומכללם גם הגמג' אברהם בסימן קמ בסופו, הורו להלכה כדברי הט"ז, דכיון שהתחיל בשל חנוכה צריך לגמור הכהן בשל חנוכה בספר-תורה זו ואח"כ יקרא הג' בספר-תורה אחרת בראש חודש (ואף שבסימן זה פירש מגן-אברהם הטעם לדברי הרמ"א, מכל מקום להלכה בוודאי דעתו כמו שכתב שם). והתחלה נקרא משהתחיל לברך הברכה, דהיינו שאמר ברוך אתה ה', אבל אם לא התחיל לברך, אף שנזדמן ביום אותה שהוא מתוקן לחנוכה אין לו לחוש לזה לכולי עלמא, ויגלוה ויקראו בספר-תורה אחרת שהוציאה לשם ראש-חודש, ואין כאן פגם לספר-תורה זו כיון שיקראו בה אחר-כך [אחרונים]. ובראש-חודש טבת שחל בשבת, שצריך להוציא ג' ספרים וענייני חנוכה קורין בשלישית כג"ל, אם טעו וקראו בשני בשל חנוכה ובשלישית בשל ראש-חודש, מכל מקום קורין הפטרה בשל חנוכה משום פרסומי ניסא [ח"א], וכעין זה מצד גם הפרי-מגדים בסוף דבריו, עיין שם, ומכל מקום בדיעבד אם קראו הפטרה של ראש-חודש 'השמים כסאי' יצאו [שם]. מי שיש לו יאר-צייט בחנוכה, לא יחשוב לפי ימי החנוכה אלא לפי ימי החודש, שהרי לפעמים ראש-חודש טבת יום אחד ולפעמים שני ימים: * ואם צריך לברך וכו' עיין לעיל סימן קמ. רוצה לומר,

א (א) ראש-חודש אדר וכו'. אבאר בקיצור ענין ארבע

פרשיות, והוא: חז"ל (ב) תקנו לקרות ארבע פרשיות

בשנה, מראש-חודש אדר עד ראש-חודש ניסן, לזכרון ארבעה

דברים, והם אלו: הראשונה היא פרשת שקלים, לזכרון מצות מחצית השקל, שיתבאר בסמוך, שהיו מחוייבים ליתן ללשכה לקרבן התמיד בכל שנה. השנייה היא פרשת 'זכור', לזכור מעשה עמלק, וקורין אותה בשבת שלפני פורים, לסמכה למעשה המן שהיה מזרע עמלק, וכדי להקדים זכירת מחיית עמלק לעשייתה, וכדכתיב 'והימים האלה נזכרים ונעשים'. השלישית היא פרשת פרה אדומה, והיא בשבת שקודם פרשת החודש, שכן היה שריפתה במדבר סמוך לניסן, כדי להזות בה את ישראל באפר החטאת מיד אחר הקמת המשכן, כדי שיהיו טהורים ויוכלו לעשות הפסח בזמנו, לכך קורין פרשה זו, להתפלל לפניו יתברך שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה. הרביעית פרשת החודש, בשבת הסמוך לראש-חודש ניסן, כדי לקדש חודש ניסן, דכתיב בתורה 'החודש הזה לכם ראש חדשים', אבל אין זה עיקר הקידוש, כי עיקר הקידוש הוא בעת ראיית הלבנה, שמקדשין אותו הבית-דין, ואין הקריאה הזאת אלא מדרבנן: (ב) קורין פרשת שקלים. דאמר קרא (ג) 'זאת עולת חודש בחדשו לחדשי השנה', והאי 'לחדשי' יתירא הוא? אלא אמרה תורה: יש לך חודש שאתה צריך לחדשו בהבאת עולות תמידין ומוספין

שער הציון

אוצר החכמה

(יג) בית-יוסף: (יג) מגן-אברהם: (ב) מגמרא ופוסקים: (ג) גמרא:

מה שהוא והנה תכלית ההשגה השכלית הזאת הוא ידיעת אלהים כפי האפשר צדק האדם והשגתו. ולפיכך נחמס החכם השלם הזה שלא אמר אללם אללם אלהים לפי שהם חסרים בצמח מידעת אלהים והכחוב שאומר אללם אלהים עשה לומר שכן נבראו כלומר שהיא הימה כונת הנריאה באלם שיהא לו השגה שכלית מגעת לידעת אלהים. אבל לפי שבצמח לא ידעו ולא יבינו ובחשיכה יתהלכו ולא יראה הכונה אל הפועל מן הראוי שיאמר שנבראו אללם.

ולא אללם אלהים אחרי שהכונה שהיא השגת אלהים לא נשלמה. ואין צדק אלא הכנה בלבד. ואותה ראו להקרא אללם בלתי הנסמך שהוא אלהים. זה נראה לי כפי מאמר ר"ע. ולפי זה מדוקדק יפה המשנה שאחר זו הכל כפוי וכו' כמו שאבאר שם בס"ד. ועוד שגם צדק יש ג"כ חנה ימירה נודעת בישראל

בצלם^א, שנאמר (בראשית ט), פי בצלם אלהים עשה את האדם^ב. חביבין ישראל^ב שנקראו בנים למקום^ג. חבה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום^ד, שנאמר (דברים י"ד),

חנה גלויה וידועה לכל: שנאמר כי לקח טוב כל מעשה בראשית שנאמר זו וירא אלהים כי טוב, לא נברא אלא בשביל התורה שנקראת לקח, כמה דאח אמר (דברים לו) יערוך כמטר לקחי:

בנים אתם לה' אלהיכם^ה. חביבין ישראל, שנתן להם פלי חמדה^ו. חבה יתרה נודעת להם שנתן להם פלי חמדה שבו נברא העולם^ז, שנאמר (משלי ד), פי לקח

שהיא השגת אלהים לא נשלמה. ואין צדק אלא הכנה בלבד. ואותה ראו להקרא אללם בלתי הנסמך שהוא אלהים. זה נראה לי כפי מאמר ר"ע. ולפי זה מדוקדק יפה המשנה שאחר זו הכל כפוי וכו' כמו שאבאר שם בס"ד. ועוד שגם צדק יש ג"כ חנה ימירה נודעת בישראל שאע"פ שכבר חנכס כמו לכל אדם אללם אלהים אשר עשה זו. אעפ"כ לא זו מחנכן עוד ביתר אחר שגם צדק יש ג"כ חנה ימירה נודעת בישראל

שאת יותר עו שנקראו בנים למקום. זה שאת ומעלה ימירה. ובכלי חמדה היא התורה אשר נתן להם. וזהו עות. כענין שנאמר (תהלים כ"ט) ה' עו לעמו יתן. [שדרשוהו ז"ל בפרק פרת חטאת [בזבחים דף קט"ו] על המורה]: שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם. ולא הביא מקרא (שמות ד') בני בכורי ישראל שהוא קודם. לפי שאותו מקרא אפשר לפרשו על אומה הדור בלבד שרצה להוסיף ממנרים הם שחנכס להוסיף ממנרים וקראם בני. ומנלן לדורות הבאים. לכן הביא זה המקרא. שנאמר אלל מלות שנכטונו זה לדורי דורות עד עולם חוק ולא יעבור לא תתגודדו וגו' שהם חובות הגוף הנוהגים בכל מקום ובכל דור ודור. וקראם בנים. כן נ"ל. ובמדרש שמואל פי' בשם החסיד ז"ל שלכן הביא זה המקרא לפי שזו הודיע לישראל בעצמם שהם בנים. כמ"ש בנים אתם וגו'. וכן לעיל אללם אלהים עשה את האדם הודיע לבני האדם בעצמם. וכן לקמן בלקח טוב נחמי לכס ע"כ. זה ידק לפי הרמז"ס בחנה ימירה נודעת. אבל לפי הר"ב דלא דייק נודעת להם. אלא נודעת כלומר גלויה לכל. אין הראיה מדד שנאמר להם אלא שנגלה ומפורסם לכל באי עולם ידק יותר מה שפירשתי: כפי חמדה. היא התורה שנקראת חמדה כמ"ש

לוצר החכמה

שינויי נוסחאות שנאמר בצ"לם. כפי"כ ובמחמ"ו ובכ"י... כפי"כ נודעת להם (שנקראו בנים למקום). במחמ"ו ובכ"י ליתא. חביבין ישראל שנתן להם כפי חמדה. במחמ"ו ובכ"י... חמדה שבו נברא העולם וכ"ה כפי"כ (ושם ליתא למל' חמדה כאן ובסמוך). חבה ימירה כו' נברא העולם) במחמ"ו ליתא.

ראשון לציון
יד ת"ט ר"ה שנאמר בנים אתם לה' אלהיכם ולא הביא מקרא בני בכורי כו' [ומנלן לדורות הבאים. לפי שברא וו איכא למידק קמא שנת ליתא ע"א עוד שם פ"ח ע"ב וכן ע"ו ג' ע"א דנבולה מימי בני בכורי ישראל על דורות אחר דור שאל ממנרים ע"ש והו"ל לאשוי בכל אותן המקומות קרא בנים אתם אבל למ"ש המ"ע בשם מדי"ש יחאל ועין יש סדר למשנה. כו"ט ר"ה כפי חמדה היא התורה כו' וטעמיה מתרגום ירושלמי דמתרגם יוכ"ר חמדה כו' ע"י יס"ל.

ליקוטים
ידוע בודאי שהתורה טובה ואפילו הכי אומר להם בפירוש כי לקח טוב נתתי לכם לרוב החינה וזהו א"ש ג"כ שהולך מנא לאחוי הכי מלמא קראי דוק שבוה ימישבו כמה מדויקו רבינו המ"ט ז"ל ע"ע (ש"ל).

חידושי הגר"א
יד שבו נברא העולם. כמ"ש (משלי ג') בחכמה יסד ארץ כונן שמים וגו' ואמרו (ב"ר פ"א ע"ג ויהי ויהי) בראשית ברא אין ראשית אלא תורה שנאמר ראשית חכמה.

מלאכת שלמה

לא הביא ראה מפסוק ויבא אלהים את האדם בללם אללם ברא אומה אכן ר"ל מ"ש כפי הפסוק כי חנה אחת לאדם שנברא אללם שלו החקוק בחורה מ"ע במספר אברי ומל"ח במספר גידיו והוה שאמר חניב אדם שנברא אללם יראה אללם שלו החקוק בחורה שבה יתן אל לבי להחיות את עצמו בכל מלות היורה יעיד חנה ימירה נודעת לו שנברא אללם אלהים להיות כאלהים כדיכול ברא עולם בחורה ובצירוף אוחיומיה וכמ"ש ר"ל יודע הלא גלאל לנרץ

25/08/2018 nkn

י ב י תפארת ישראל ב ו ע ז

ושלמטה ממדרגת האדם, כמלאכים ובהמות כולם מוכרמים בצמעיהם: צ שהקב"ה הודיעו החנה שנברא אללם אלהים: צא שאמר הקב"ה כן לנת, וגלה לו יקרת האדם, וזה מעיד על גודל החנה, עד שמודיעו שמחנכו כל כך, [משא"כ הן קראי דבראשית שנאמר נעשה אדם בללמנו וכו', כי אללם אלהים עשה וכו', אמר הקב"ה כן שלא בפני שים אדם]. וכוננת התנא, דמשום כך יראה האדם להיטיב לכל, אפילו למי שאינו בן ברית, וכ"ש שלא יגרסו לו נזק לגופו ממונו וכבודו, ולא יבאו להלביץ אללם אלהים המזין מפניו: צב שוב יותר מכל אדם: צג שכל האומות חנינין שיש בהן אללם אלהים ואעפ"כ כשירשיעו מאד אפשר שיסתלק מהן הללם, וכמ"ש חז"ל [מנינה דכ"ח ע"א] דאסור להסתכל בפני אדם רשע, ש"מ דרוח הטומאה שורה עליו, כ"ש עכו"ם רשע. אבל ישראל מדנקראים בנים, אף כי פלחו לע"ז [נקדישין ל"ו ע"א], ש"מ דאף שחטאו אבתי בחנינותא קיימי [במנינה ד"ה ב'], משום שדומין כ"י לאביהן, וא"א שיתטמא אללם הללם מכל וכל: צד שהודיעם שמחנכס כבנים: צה אבל מה שנאמר בני בכורי ישראל, רק לפרעה נאמר, ולא וכו' לשמוע כן אז מאנייה: צו י"ד דר"ל חנינין אותן ישראל שיתן להם וכו'. ור"ל המ"ח שיתן להם במתנה התה"ק להחטק בה. ונקט כאן ג' מיני חנינות שכל א' ימירה מחנכה, אומות, ישראל, ומ"ח. ולפי גודל חנינות של כל א', כן יגדל יותר העונש של הנוגע בס. ובקראת התורה כלי חמדה, מדיהא כלי אומנות להשיג על ידה הללמת הארצי והשמיימי, כמ"ש כי היא חיך ואורוך ימך. והיא כל כך חמדה, שכל דבריה אמרי נועם, מתוק לנפש ומרפא לעלם. עד שכל האומות נוצרים ושמעאלים, אף שאינן מוצאין א"ע מחויבים לשמור מצותיה, אפ"ה יחמדהו ויכדוהו ויקדשוהו ויכרוהו אלהותה, ומי שמכחש דבריה יכדוהו אפיקורוס בוז ונמאס: צז דבר זה סומך א"ע על המדרש

יתירה מעלתם מבנים

חביבין ישראל שנקראו בנים למקום, חיבה יתירה נודעת להם שנקראו בנים למקום, שנאמר (דברים יד, א) בנים אתם לה' אלהיכם (אבות ג, ד).

שמעתי מפה קדוש הרב המופלא חסידא קדישא כמהר"ח נ' עמר זלה"ה, שהיה מפרש חלוקת בנים: במה שאמרו ז"ל (עירובין יח, ב) אומרים מקצת שבחו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו. וזה שאמר 'חביבין ישראל שנקראו בנים למקום', מעלה רמה [שנ]קראו בשמותם בני אל חי, לא זו אף זו 'חיבה יתירה נודעת להם' שאליהם אמר ה' שהם בנים, וזה חיבה יתירה מה שנאמר בפניהם וכה דיבר להם 'בנים אתם', וזה מקצת שבחיהם הנאמר בפניהם, וגדלה מעלתם יותר מזה, דכך היא המדה דאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו. וזה שאמר 'חיבה יתירה נודעת להם' על היותם בנים 'שנאמר בנים אתם', הרי שבפניהם אמר שהם בנים, ולהורות נתן כי גדלה מאד מעלתם ותקטן זאת מעלת בנים שהוא מקצת שבחם, ודפח"ח.

חסדי אבות לחיד"א, אבות פרק ג משנה יד

השמות

אומר 'אלהיכם'. אמור מעתה כי כוונת אומרו בה' היא ביחוד האותיות. והוא מה שאמר הכתוב (דברים לב, ט) כי חלק ה' עמו, הרי כי חלק אחד הם ישראל משם הוי"ה ב"ה, ובה תצדיק פירושנו זה".

ג. היינו מה שחילק התנא וכפל דבריו 'חביבין ישראל' ו'חיבה יתירה נודעת להם'.

ד. ועל זה הוסיף החיד"א: "ואפשר דמעלה הנעלמת הוא שנקראו אחים, דכתיב (תהלים קכב, ח) למען אחי ורעי כביכול, והוא מעלה עליונה כידוע לחכמי המדע", וכן הביא תלמיד רבינו רבי שם טוב גבאי בהדיא בשמו, כמוכא להלן. והנה ככל הדברים הנאמרים פה כתב רבינו באורך בחפץ השם (שבת פמ, ב) ומבאר שהמעלה הנוספת היא האי דבני בכורי ישראל (שמות ד, כב) שהוא יותר מעולה, וגם כהא דאומרם לא זו מחבבם עד שקראם בנים וכו' ולא זו מחבבם עד שקראם אחים, אם כן יש להם להם חביבות אחריני, וכולן נודעו לנו ממה שקרא להם בפניהם בנים אתם.

ומפרש רבינו שם דבזמן שעושיין רצונו של מקום נוסף להם עוד מעלה זו שנקראו בן בכור, ובזמן שאין עושיין רצונו אין להם מעלה זו, אבל שם 'בנים' לעולם לא אעדי מהם. [והדברים מתאימים עם מש"כ באור החיים פרשת קדושים (יט, ז) "שלא לכל ישראל בהשוואה יקרא הקב"ה את, אלא להקרובים והדבקים בה' כרבי עקיבא וחכיריו", ומביא מתנא דבי אליהו (רבה פי"ח) שהקב"ה אין לו אחים לא בעולם הזה ולא בעולם הבא ולא לימות המשיח, אלא צדיקי עולם שעושיין רצונו בתורתו בכל יום שקרא אותם אחים ורעים, עכ"ל, (וכ"כ עוד באור החיים שם פסוק יג, ופסוק יז, ובפרשת בהר כה, כה), ומסיים: "ותדע שמעלת אח יותר ממדרגת בנים,

ליקוטי שמועות

יב

מה שאמר וכשנגאלו שב עמהם מן הגלות, היינו שבא לומר שהשם יתברך עמהם בגלותינו זה, שהם נפוצים בכל קצוי הארץ. כך הם דברי הרשב"א¹²³.

ואני אומר שהדברים הם כמשמען, שיותר יש טעם להיות עם ישראל בגלות ממה שיהיה עמהם כאשר יצאו מן הגלות. שכן אמרו רז"ל לענין החולה בפרק יציאות השבת^ו (שנ"ג י:), הנכנס לבקר את החולה, לא ישב על גבי מטה ולא על גבי כסא, אלא מתעטף וישב לפניו¹²⁴, שנאמר (פסלים מא, ד) "ה' יסעדנו על ערש דוי וגו'". ובחבור גור אריה בפרשת ויחי (בראשית מ, ל"א, ל"ב, ל"ג) פרשנו שני טעמים¹²⁵; האחד, שכל דבר שצריך שמירה – השגחתו עליו יותר¹²⁶, והחולה שיצא מטבעו, אשר נתן השם יתברך הטבע אל האדם להעמיד את האדם¹²⁷, ועתה נשתנה טבעו, צריך הוא אל השמירה שלא יהיה נפסד, והשמירה

שמעון בן יוחאי אומר, בוא וראה כמה חביבין ישראל¹¹⁸, שכל מקום שגלו – שכינה עמהם. גלו למצרים – שכינה עמהם, שנאמר (ש"ג נ ט) "הנגלה נגליתי לבית אביך בהיותם במצרים". גלו לעילם – שכינה עמהם, שנאמר (ירמיה מט, ל"ט) "ושמתי כסאי בעילם"¹¹⁹. גלו לבבל – שכינה עמהם, שנאמר (ישעיה מג, י"ד) "למענכם שולחתי בבלה". גלו לאדום – שכינה עמהם, שנאמר (ישעיה כג, א) "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו'"¹²⁰. ואף כשהם עתידים ליגאל – שכינה עמהם, שנאמר (דברים ל ג) "ושב ה' אלקיך את שכותך וגו'", "והשיב' לא נאמר, אלא "ושב", מלמד שהשכינה שב עמהם מבין הגלות, עד כאן. והרשב"א ז"ל בפירוש ההגדות שלו¹²¹ הוקשה לו מה שאמר "ואף כשהם עתידים להגאל, פשיטא, אם הוא בגלות עמהם, מכל שכן שהוא בא עמהם כשנגאלו"¹²². ולכך הוצרך לפרש, כי

שינויי נוסחאות "ליאות השנמ" כ"ה ד"ל, וד"ר "צמה מליקין".

(118) "לפני הקב"ה" [לשון הגמרא שם]. (119) כן הוא הגירסא בעין יעקב, ומעין זה בילקו"ש ח"א רמז תי. אך בגמרא שלפנינו לא הובא הפסוק מעילם. וכן ציין שם המהרש"א. (120) כאמור כך היא הגירסא בעין יעקב, ובגמרא שלפנינו לא דובר על גלות אדום. (121) לפנינו הדברים נמצאים בפירוש הריטב"א בעין יעקב, ואינם נמצאים בפירושי הגדות לרשב"א. ובפירושי הגדות לרשב"א הביא גמרא זו בברכות ח., ולא העיר עליהם דבר. (122) שאם הקב"ה נמצא עם ישראל בהיותם בדאי שיהיה אתם בהיותם ברום מדריגתם. (123) לשון הריטב"א שם בעין יעקב: "מפני כבוד השכינה לא אמר הכתוב שהשכינה בגלות הגדול הזה שאנו מפחדים בקצוי הארץ, ולא הזכירה אלא בגאולה, ומתוך כך למדנו ג"כ שהיא בגלות. וכן התנא אחז דרך הכתוב. אבל ודאי לא בא ללמד רבותא על שהיא בשעת הגאולה, אלא שהיא בגלות נמצא, שעונותינו המאחרין הגאולה גורמים גלות לשכינה". (124) "מפני ששכינה למעלה מראשותיו של חולה" [לשון הגמרא שם]. ופירש רש"י שם "מתעטף מאימת שכינה, כאדם היושב באימה ואין פונה לצדדין". (125) לפנינו שם בגו"א ישנו רק לטעמו השני שכתב כאן. (126) פירוש – כל דבר שאינו יכול לדאוג לעצמו, אלא לשם קיומו הוא זקוק לשמירה מאחרים, אזי השגחתו עליו ביותר בכדי להשלים את העבודה שאינו יכול לשמור על עצמו. וכגון אלמנה ויתום, "לפי שהם תשושי כח, ודבר מצוי לענותם" [רש"י שמות כב, כא]. וכתוצאה מכך ישנה השגחה ושמירה מיוחדת של הקב"ה עליהם, וכמבואר בבאר הגולה באר הרביעי [עג]. וכן מבואר בגבורות ה' פס"ז [שי:]. וכן מצאנו ביחס שבין ה' לגר, שדוקא משום שבני אדם מבזים את הגר, והוא שפל ומדוכא, הקב"ה ממציא לו בגד ולחם בהשגחה מיוחדת, וכמבואר בגו"א דברים פ"י אות טו. וכן מצאנו לגבי ארון ה' שהיה בשדה פלשתים שבעה חודשים [ש"א ו, א], ועל כך אמר הקב"ה: "אם אין אתם משגיחים עליו – אני אשגיח עליו" [ב"ר נד, ד]. וישראל בין האומות, שהם אינם מסוגלים להגן על עצמם, דרשו [שהש"ר ז, ג] "אין הקב"ה משגיח על אוה"ע, ועל מי הוא משגיח, על ישראל". וראה הערה 135. (127) אודות שטבע מקיים – כן מבואר למעלה בהקדמה, וראה שם הערה 9, ופ"א הערות 18, 42, וכן ביאר להלן פ"א ד"ה וכבר הרחבנו, שהדברים הטבעיים יש להם קיום. וראה שם הערה 90.

יותר הצורך
בשכינה
בגלותם
מבגאולתם

מן השם יתברך¹²⁸. והטעם השני הוא, שהכתוב אומר (ר' ישעיה נ, טו) "את דכא ושפל רוח אשכנ", שזהו ממדת השם יתברך ששכינתו עם אשר הוא דכא¹²⁹, וכבר התבאר למעלה ענין זה באריכות¹³⁰. ולכך החולה שהוא דכא¹³¹, השם יתברך עמו בפרט.

ישראל ביותר כאשר הם בגלות, שכאשר הם בגלות אז הם כמו חולה שיצא מטבעו, כי אין מן הטבע וממנהגו של עולם שתהיה אומה תחת אומה אחרת, וכמו שהתבאר למעלה¹³². ולפיכך השם יתברך אתם בגלות, ואם לא כן, איך יהיה עמידה וקיום להם במלכות רביעית¹³³, אם לא כי יד ה' עשתה זאת. וכן לטעם השני

ב' סעמים שה' בפרט עם גלותם

ולשני הטעמים ראוי שיהיה השכינה עם

(126) לשונו בח"א לנדרים מ. [ב, יט.]: "אחר שהטבע נפסד אצלו [אצל החולה], הרי הקב"ה קיומו, וזה שהוא זן את החולה... כי החולה מסולק מן הטבע החומרית, ומאחר שהוא מסולק מטבע החומרית, שהרי הוא חולה, יש הפסד לטבע החומרית, או השי' שהוא נבדל מטבע החומרי למעלה מראשותיו, ששם השכל הבלתי טבעי, והבן הדברים האלו מאד". ובח"א לב"מ פז. [ג, נא]: כתב: "כי השכינה למעלה מראשו של חולה, דבר זה בדאי, כי כאשר יחלש הגוף – מתקרב השכינה אל האדם". ועוד אדות שהרוחני זוכה לשמירה מהשי"ת, ראה דבריו בנתיב הצניעות פי"ג [ב, קט:], שהביא שם את דברי הגמרא [ב"ק לח:]: שישראל נצטוו שלא לעשות מלחמה ולצער את בני עמון [דברים ב, יט] מחמת צניעותה של אם עמון. וכתב שם: "כי הצניעות שהוא נסתר ונטמן, וראוי שיהיה חוסה תחת כנפי השמירה, שיהיה נשמר ביותר, שזהו ענין הצניעות שהוא ראוי אל השמירה מן השי' עד שהוא חוסה תחת כנפי השי"ת". וכן כתב בח"א לקידושין פב. [ב, קג:]: בנוגע לתורה שמשמרתו מכל רע בנערותו, ונותנת לו תקוה ואחרית בוקנותו [קידושין שם], שכתב: "אבל התורה, מפני שאינה גופנית, אין לה התלות בגוף כלל, ונותנת לו כח וגבורה מן השי", ונותנת אליו השמירה מן השי' ג"כ". וראה להלן פכ"ה הערה 3, פכ"ט הערה 14, פ"ל הערה 33, ופמ"א הערה 32. (129) לשונו בגו"א בראשית פמ"ז אות לד: "והטעם דהשכינה [למעלה מראשו], כי 'את דכא ושפל רוח אשכנ', ואין לך דכא כמו חולה, ולכך השכינה עמו תמיד". וזהו יסוד נפוץ בספרי המהר"ל שהשכינה שורה על הענו והדכא, וכפי שכתב בנתיב התורה פי"ב [א, נב.], וז"ל: "אלמנה ויתום השי"ת קרוב להם, שנאמר 'אני אשכנ את שפל רוח', והוא יתברך יריב ריב שלהם, דבר זה מצד מידת הענוה שהוא על הכל". וכן כתב בנתיב הענוה פ"א [ב, ב.], נתיב החשובה פ"א [ב, קמח:]. גבורות ה' פכ"ג [ק:], אור חרש [קיד.], ודרשת שבת הגדול [רב:]. וראה להלן פי"ב ד"ה דביקות שיש, ששם נתבאר יותר טעמה של הנהגה זו. וראה לעיל בהקדמה הערה 19, ולהלן פי"ג הערה 138, ופכ"ג הערה 58. (130) שמא כונתו לדברים שכתב בסוף ההקדמה: "כל המשפיל עצמו הקב"ה מגביה אותו, ומפני כך ישראל גם כן... בשביל שהם מקטינים עצמם, הקדוש ברוך הוא מגביה אותם", וראה שם הערות 19, 20. אמנם מלשונו כאן לא משמע שכונתו לדבריו הקצרים שבהקדמה. [ולוא דמסתיפנא הייתי אומר שכונתו לדברים שכתב בגבורות ה' פס"ז (שי.), שהאריך לבאר ענין זה (ויובא להלן ר"פ יב), ומכנה את הספר גבורות ה' 'למעלה'. וראה הערה 158, ולהלן פנ"ט הערה 99. (131) "ואין לך דכא כמו חולה" [לשונו בגו"א בראשית פמ"ז אות לד]. ובנדרים מ. אמרו "אין דל' אלא חולה". ולהלן פכ"ח ד"ה ועוד תרע כתב: "סובלי חלאים... יש להם התנגדות מן עוה"ז, שהרי הם מדוכאים בחוליה". וראה שם הערה 71. (132) פ"א [ד"ה ועוד כי לפי], ושם ביאר שישנם בגלות ג' דברים החורגים מהטבעי; (א) היציאה מהמקום. (ב) הפיזור. (ג) השעבוד. וצ"ב מדוע כאן נקט דוקא רק בשעבוד כמאפיין את הגלות כיציאה מהטבע. וצריך לומר שכונתו להראות כאן שבגלות ישנו לחץ תמידי הלוחץ עלינו לכלותינו, כפי שמחלה מכלה וממעטת את החולה, ואילולי ה' עתרו אינו יכול לו. ולכך הפן של השעבוד בגלות מקביל יותר לחולה מאשר הפנים האחרות של גלות. ולעיל פ"ט הערה 163 נתבאר שהשעבוד בגלות גורם למיעוט ישראל. וראה לעיל הערה 76. (133) נקט דוקא במלכות הרביעית, כי היא המלכות הלוחצת על ישראל יותר משאר מלכויות, כי מלכותה נמשכת ומתארכת יותר משאר מלכויות, וכפי שיתבאר להלן פי"ז [כולן]. ושם בסוף הפרק כתב: "והתבאר לך תוקף המלכות אשר יש להם אריכות הצלחה בעוה"ז... שעמדו חכמים על ענין מלכות רביעית וכוחה". ובר"פ יח כתב: "הנה בארנו מה שיש בו די מענין מלכות רביעית אשר חלק השי' אליו חלק גדול בעולם עד עידן עדין, וחכמי האמת והחסידים והקדושים קבלו עול